

Kansallinen ruokastrategia 2040

Onnellisen ruuan maa

Valtioneuvoston julkaisu 2025:113

Kansallinen ruokastrategia 2040

Onnellisen ruuan maa

Maa- ja metsätalousministeriö

Valtioneuvosto Helsinki 2025

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Valtioneuvosto

Maa- ja metsätalousministeriö

This publication is copyrighted. You may download, display and print it for Your own personal use.

Commercial use is prohibited.

ISBN pdf: 978-952-383-086-8

ISSN pdf: 2490-0966

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2025

Kansallinen ruokastrategia 2040

Onnellisen ruuan maa

Valtioneuvoston julkaisu 2025:113

Julkaisija Valtioneuvosto

Yhteisötekijä Maa- ja metsätalousministeriö

Kieli suomi

Sivumäärä 35

Tiivistelmä

Strategia on laajan sidosryhmäyhteistyön tulos, joka luo yhteisen suunnan suomalaisen ruokajärjestelmän kehittämiseksi pitkällä aikavälillä. Sen taustalla ovat globaalit haasteet, kuten ilmastonmuutos, geopoliittinen epävakaus ja teknologiset murrokset. Strategian tarkoituksena on rakentaa ennakoiva, kestävä ja kannattava ruokajärjestelmä, joka turvaa huoltovarmuuden, vähentää negatiivisia ympäristövaikutuksia, vahvistaa luonnon monimuotoisuutta ja edistää väestön terveyttä. Strategiaa toteutetaan nelivuotisilla toimeenpanosuunnitelmissa.

Tavoitteena on, että vuoteen 2040 mennessä Suomesta tulee johtava kestävien ruokajärjestelmien kehittäjä ja uudistaja. Suomi tunnetaan maailmalla ruokamaana. Suomessa ruokaa tuotetaan kestävästi ja kannattavasti sekä kotimaan markkinoille että vientiin. Kansainvälistyminen ja viennin kasvu perustuvat korkeaan jalostusasteeseen ja ruokateknologioihin.

Strategia sisältää neljä päämäärää: kannattavuus ja reiluus, huoltovarmuus, luonnon kantokyky sekä ruokakulttuuri ja hyvinvointi. Näitä tukevat viisi valmiutta: innovaatioiden ja teknologioiden kehittäminen, osaamisen vahvistaminen, investointikyky, yhteistyöekosysteemit ja hallinnon rooli aktiivisena mahdollistajana. Ruokastrategian toteuttamisessa jokaisella ruokajärjestelmän toimijalla on vastuu yhteisten päämäärien saavuttamiseksi.

Asiasanat Ruokajärjestelmä, ruoka, maatalouspolitiikka, huoltovarmuus, kannattavuus, vienti, luonnon kantokyky, ruokakulttuuri, hyvinvointi, ruokapolitiikka

ISBN PDF 978-952-383-086-8

Asianumero VN/27997/2023

ISSN PDF 2490-0966

Hankenumero MMM042:00/2023

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-086-8>

Den nationella livsmedelsstrategin 2040

Den lyckliga matens land

Statsrådets publikationer 2025:113

Utgivare Statsrådet

Utarbetad av Jord- och skogsbruksministeriet

Språk finska

Sidantal

35

Referat

Strategin är ett resultat av ett omfattande samarbete med intressentgrupper och skapar en gemensam riktning för utvecklingen av det finländska livsmedelssystemet på lång sikt. I bakgrunden finns globala utmaningar, till exempel klimatförändringen, geopolitisk instabilitet och tekniska omvälvningar. Målet med strategin är att bygga upp ett förutseende, hållbart och lönsamt livsmedelssystem som tryggar försörjningsberedskapen, minskar de negativa miljökonsekvenserna, stärker den biologiska mångfalden och främjar befolkningens hälsa. Strategin genomförs genom fyraåriga genomförandeplaner.

Målet är att Finland före 2040 ska bli en ledande aktör när det gäller att utveckla och förnya hållbara livsmedelssystem. Finland är ute i världen känt som ett matland. I Finland produceras mat på ett hållbart och lönsamt sätt både för den inhemska marknaden och för export. Internationaliseringen och exporttillväxten grundar sig på en hög förädlingsgrad och livsmedelsteknologier.

Strategin innehåller fyra strategiska målsättningar: lönsamhet och rättvisa, försörjningsberedskap, naturens bärkraft och matkultur och välbefinnande. Dessa stöds av fem färdigheter: utveckling och utnyttjande av innovationer och tekniker, stärkande av kompetensen, investeringsförmåga, samarbetskosystemen och förvaltningens roll som en aktiv möjliggörare. Då livsmedelsstrategin genomförs ansvarar varje aktör i livsmedelssystemet för att uppnå de gemensamma målen.

Nyckelord livsmedelssystem, mat, jordbrukspolitik, försörjningsberedskap, lönsamhet, export, naturens bärkraft, matkultur, välbefinnande

---

ISBN PDF 978-952-383-086-8

ISSN PDF 2490-0966

Ärendenummer VN/27997/2023

Projektnummer MMM042:00/2023

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-086-8>

National Food Strategy 2040

A land of happy food

Publications of the Finnish Government 2025:113**Publisher** Finnish Government**Group author** Ministry of Agriculture and Forestry**Language** Finnish**Pages** 35

Abstract

This strategy is the result of extensive stakeholder collaboration and sets a shared long-term direction for developing Finland's food system. It is driven by global challenges such as climate change, geopolitical instability and technological transformation. The aim is to build a proactive, sustainable and profitable food system that safeguards security of supply, reduces negative environmental impacts, strengthens biodiversity and promotes public health. The strategy will be carried out through four-year implementation plans.

Finland's goal is to become a leading developer and reformer of sustainable food systems by 2040. Finland will be recognised globally as a food nation. Food will be produced sustainably and profitably both for domestic markets and for export. Global reach and growth in exports will be driven by high value-added products and food technologies.

The strategy includes four goals: profitability and fairness, security of supply, nature's carrying capacity, and food culture and wellbeing. These are supported by five key capabilities: advancing innovation and technology, stronger expertise, investment capacity, collaborative ecosystems, and an enabling role for public administration. Every stakeholder in the food system shares responsibility for achieving these common goals.

Keywords food system, food, agricultural policy, security of supply, profitability, exports, nature's carrying capacity, food culture, wellbeing

---

ISBN PDF 978-952-383-086-8**Reference number** VN/27997/2023**ISSN PDF** 2490-0966**Project number** MMM042:00/2023

URN address <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-086-8>

Sisältö

1	Johdanto	7
2	Visio: Onnellisen ruuan maa	10
3	Strategia	12
3.1	Strateginen päämäärä: Kannattavuus ja reiluus	13
3.1.1	Nykytilakuvaus	13
3.1.2	Strategiset tavoitteet	14
3.2	Strateginen päämäärä: Huoltovarmuus	15
3.2.1	Nykytilakuvaus	16
3.2.2	Strategiset tavoitteet	16
3.3	Strateginen päämäärä: Luonnon kantokyky	17
3.3.1	Nykytilakuvaus	17
3.3.2	Strategiset tavoitteet	18
3.4	Strateginen päämäärä: Ruokakulttuuri ja hyvinvointi	19
3.4.1	Nykytilakuvaus	19
3.4.2	Strategiset tavoitteet	20
4	Kehitettävät valmiudet	22
4.1	Innovaatioiden ja teknologioiden kehittäminen ja hyödyntäminen	23
4.2	Osaamiseen, oppimiseen, tutkimukseen ja muutoshalukkuuteen panostaminen	23
4.3	Investointikyvyn vahvistaminen	24
4.4	Yhteistyön ja ekosysteemien kehittäminen	24
4.5	Hallinto on aktiivinen mahdollistaja	25
5	Sanasto	26
	Lähteet	32
	Ruokastrategian valmisteluun liittyvät tilaisuudet, selvitykset ja strategiat	32
	Taustatietolähteet:	33

1 Johdanto

Ruokajärjestelmät ovat jatkuvassa muutoksessa. Historian suuret murrokset ovat usein seuranneet kriisejä. Suomenkin kokemat katovuodet, sodat sekä talouden kasvukaudet ja taantumet ovat muuttaneet niin tuotantoa kuin kuluttamista. Tällä hetkellä maailmaa muovaavat useat globaalit ilmiöt, kuten vaikeasti ennakoitavat sään ääri-ilmiöt, epävakaa geopoliittinen ympäristö sekä teknologiset murrokset. Ne vaikuttavat ruuantuotantoon kaikkialla maailmassa.

Samalla kun etsitään ratkaisuja uusien kriisien tuomiin haasteisiin, on pidettävä kiinni aiempien kriisien opeista. Huoltovarmuus ja ruokaturva luovat edelleen perustan ja raamin suomalaisen ruokajärjestelmän kehittämiseksi. On varmistettava yrittäjyyden kannattavuus, innovaatiot ja koko alan uudistuminen. On myös löydettävä ratkaisuja, joilla vähennetään ruokajärjestelmän päästöjä, torjutaan luontokatoa sekä tuetaan väestön terveyttä ja hyvinvointia ravitsemuksen keinoin.

Tulevaisuuden epävarmuuksiin voimme vastata ennakoimalla, valmistautumalla ja uudistumalla. Siksi tarvitsemme yhteisen vision ja strategian: mitä tavoittelemme ja miten pääsemme tavoitteeseemme. Ilman ennakoivaa otetta menetämme mahdollisuuden vaikuttaa muutosten suuntaan.

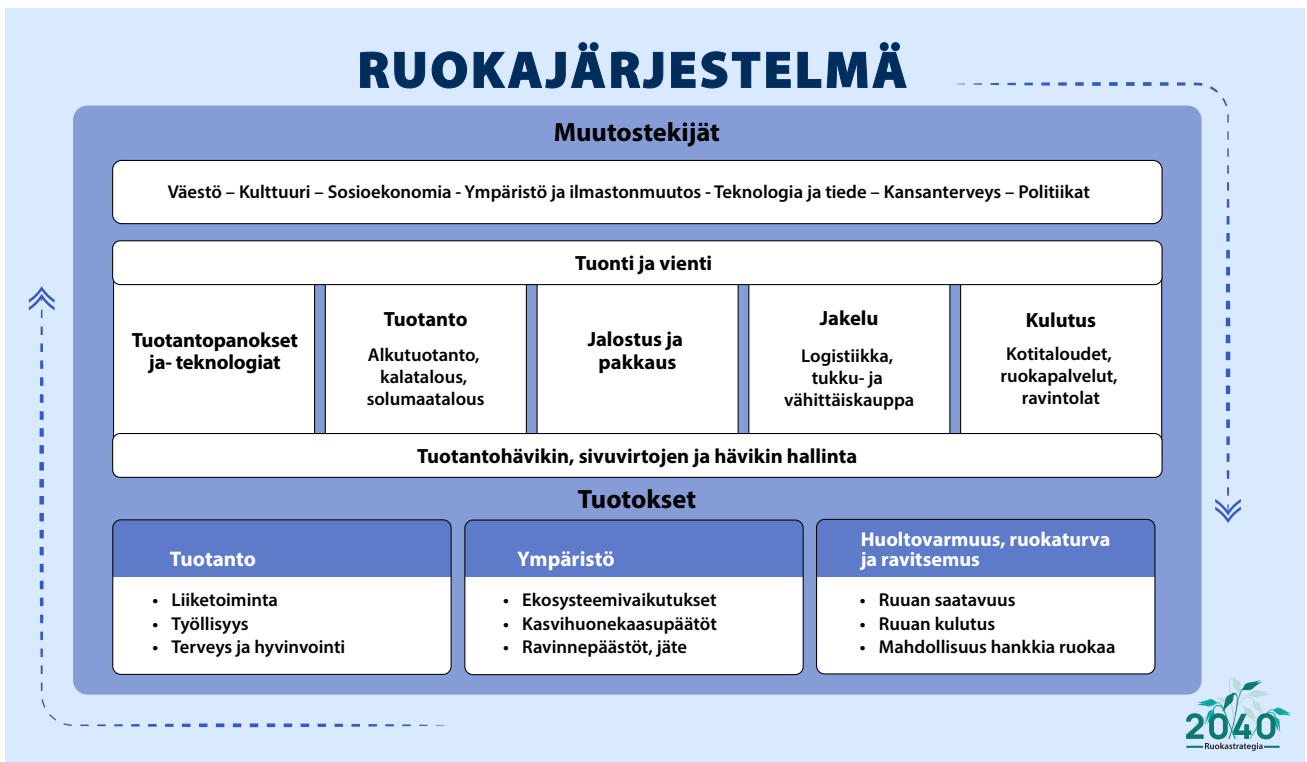
Suomen ruokajärjestelmässä on runsaasti potentiaalia. Suomi on teknologian edelläkävijä, ja kasvuolosuhteemme luovat vahvan perustan arvostetun Suomi-brändin rakentamiselle. Ruokavienti vahvistaa alan muutoskykyä ja tarjoaa uusia mahdollisuuksia kannattavuuden parantamiseen.

Kansallisen ruokastrategian tavoitteena on luoda yhteinen, ohjaava ja mahdollistava viitekehys kestävän ja kannattavan ruokajärjestelmän rakentamiseksi. Strategia linjaa pitkän aikavälin vision, päämäärät ja strategiset tavoitteet, mutta yksityiskohtaisemmat määrälliset tavoitteet, priorisoinnit sekä resursoinnit täsmennetään erillisissä toimeenpanosuunnitelmissa. Ensimmäinen toimeenpanosuunnitelma laaditaan ruokastrategian julkaisun jälkeen vuonna 2026 ja sitä päivitetään säännöllisesti neljän vuoden välein, jotta strategia voi elää ajassa ja vastata muuttuviin olosuhteisiin. Näin strategia tarjoaa selkeän yhteisen suunnan ja mahdollistaa samalla ketterän ja oppivan toteutuksen koko ruokajärjestelmässä ja nopeasti muuttuvassa maailmassa.

Ruokajärjestelmä tarkoittaa tässä strategiassa kokonaisuutta, joka kattaa kaikki ruuan tuottamiseen ja kuluttamiseen osallistuvat toimijat. Ruokajärjestelmän tehtävä on tuottaa ruokaturvaa, ravitsemusta ja huoltovarmuutta. Lisäksi sillä on toivottuja ja ei-toivottuja vaikutuksia talouteen ja ympäristöön.

Ruokajärjestelmän toimijat ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja ympäröivien muutostekijöiden kanssa. Nämä muutosvoimat kuten sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät, ympäristöön ja luonnonvaroihin liittyvät kysymykset sekä politiikka ja talous muovaavat järjestelmää.

Kuvio 1. Ruokajärjestelmä

Hyvä lukija

Sinulla, organisaatiollasi ja verkostollasi on rooli ja valta vaikuttaa yhteisen ruokajärjestelmämme tulevaisuuteen. Kansallinen ruokastrategia on valmisteltu vuoropuhelussa yli 600 yrittäjän, kuluttajan, virkamiehen, tutkijan ja järjestön edustajan kanssa eri puolilta Suomea. Strategiaa on valmisteltu myös parlamentaarisisessa yhteistyössä eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan kanssa ja strategiasta tehdään eduskunnalle selonteko, joka vahvistaa strategian ja sen toimeenpanon parlamentaarista käsittelyä.

Strategia linjaa pitkän aikavälin vision, päämäärät ja strategiset tavoitteet, mutta yksityiskohtaisemmat määrälliset tavoitteet, priorisoinnit sekä resursoinnit täsmennetään erillisissä toimeenpanosuunnitelmissa. Strategian toteuttaminen edellyttää tekoja koko ruokajärjestelmältä.

Tunnista vaikutusmahdollisuutesi – myös yhteistyössä alan toimijoiden kanssa!

2 Visio: Onnellisen ruuan maa

Onnellisen ruuan maa – Suomesta johtava kestävien ruokajärjestelmien kehittäjä ja uudistaja. Onnellisen ruuan maa tekee hyvää ihmisille, eläimille ja ympäristölle.

Vuoteen 2040 mennessä Suomi on kestävä ruuantuotannon ja ruokateknologioiden edelläkävijä. Ruokajärjestelmämme pysäyttää maatalousympäristön luontokadon ja tarjoaa ratkaisuja sekä kotimaiseen että globaaliin ruokaturvaan. Suomalainen ruokakulttuuri tunnetaan puhtaista raaka-aineista, kestävyydestä, ainutlaatuisista mauista ja modernista otteestaan.

Suomalainen ruuantuotanto on vuonna 2040 monimuotoista ja perustuu eri mittakaavan malleihin. Ne perustuvat kiertotalouteen, turvaavat huoltovarmuutta, ruokakulttuuria ja kestävä tuotantoa sekä kasvattavat ruoka-alan arvonlisää.

1. volyymeihin perustuva tuotanto, joka tukee elintarvikeviennin kasvua ja takaa turvallisen ja kohtuuhintaisen kotimaisen ruuan saatavuuden kaikille
2. vuorovaikutusvetoinen, paikallisiin arvoketjuihin perustuva tuotanto, joka mahdollistaa monipuoliset tulonlähteet maaseudulla

Tuotannon mittakaavasta riippumatta kaikki alan toimijat edistävät luonnon monimuotoisuuden vahvistumista. Maaperä ja vesistöt voivat hyvin, kun ravinteita kierrätetään ja sivuvirrat hyödynnetään tehokkaasti.

Uuden teknologian hyödyntäminen, innovaatioiden synnyttäminen ja osaamisen vahvistaminen ovat kilpailukykyä luovan ruokajärjestelmän keskiössä. Tutkimus, kehitys ja kaupallistaminen muodostavat saumattoman kokonaisuuden, jossa haasteet ratkotaan uusien innovaatioiden kautta liiketoiminnaksi. Teknologianeutraali ja ennakoitava sääntely tukevat kehitystä, sekä avoin ja oikeudenmukainen data lisää luottamusta ja tehostaa alan toimintaa. Innovointi- ja investointikyvykkyyttä vahvistetaan monipuolisilla keinoin.

Julkishallinto jakaa riskiä, kannustaa monipuoliseen liiketoimintaan ja toimii siltana uusille markkinalähtöisille ratkaisuille, kuten hiili- ja luonnonarvomarkkinoille. Maa-seutu ja monipuoliset ruuantuotantoalueet ovat elinvoimaisia ja takaavat alueellista huoltovarmuutta. Tuottajaverkostot edistävät yhteisöllisyyttä ja hyödyntävät ja lisäävät paikallisia resursseja sekä niiden jakamista.

Kuluttajilla on aktiivinen rooli ruokajärjestelmässä. Alan läpinäkyvyys ja erilaiset ratkaisut, kuten digitaaliset työkalut, tukevat kestäviä ja terveellisiä valintoja. Kuluttajat ovat tietoisia valintojensa vaikutuksista ympäristöön, elinkeinoelämään ja ruuan tuotantoon. Kestävä ruoka on ravitsevaa, herkullista, kohtuuhintaista ja helposti saatavissa. Paikallisuus, satokausiajattelu ja ruokahävikin vähentäminen ovat osa kuluttajien arjen valintoja.

Suomi tunnetaan maailmalla ruokamaana. Kansainvälistyminen ja viennin kasvu perustuvat korkeaan jalostusasteeseen, ruokateknologioihin, uusiin innovaatioihin ja osaamiseen. Brändimme perustuu puhtaaseen luontoon, luottamukseen ja rohkeaan yhteistyöhön.

Suomen ruokajärjestelmä pysäyttää maatalousympäristön luontokadon sekä edistää luonnon monimuotoisuutta, tukee ihmisten hyvinvointia ja elinkeinon kannattavuutta. Se luo kestävää arvonlisää, uutta liiketoimintaa ja kasvavia vientimahdollisuuksia. Ruoka on enemmän kuin ravintoa – se on yhteisöllisyyttä, hyvinvointia, huoltovarmuutta, tulevaisuutta ja ylpeyden aihe.

Suomeen on luotu ruokajärjestelmän yhteiskuntasopimus – kehikko, jossa valtio, yritykset ja muut keskeiset toimijat sitoutuvat yhteisiin tavoitteisiin ja yhdessä sovittuihin toimiin ruokajärjestelmän uudistamiseksi ja kestävä arvon luomiseksi.

3 Strategia

Kansallinen ruokastrategia koostuu visiosta, neljästä strategisesta päämäärästä ja niiden tavoitteista sekä kehitettävistä valmiuksista. Strategiset päämäärät ovat kannattavuus ja reiluus, huoltovarmuus, luonnon kantokyky sekä ruokakulttuuri ja hyvinvointi. Lisäksi tässä strategiatyössä tarkastellaan viittä esille nousutta kehitettävää valmiutta, jotka tukevat ruokastrategian päämäärien saavuttamista.

Kuvio 2. Strategiamatriisi, jossa kuvattuna strategiset päämäärät, niiden tavoitteet ja kehitettävät valmiudet.

3.1 Strateginen päämäärä: Kannattavuus ja reiluus

Vuonna 2040 Suomen ruokajärjestelmä on kannattava ja reilu. Se luo arvoa koko alkutuotannosta kuluttajaan ulottuvalle arvoketjulle. Suomalaisen ruuan arvostus ja yritysten kansainvälistyminen ovat vahvistaneet ruoka-alan elinvoimaisuutta ja tuottaneet lisäarvoa kaikille sen osapuolille. Arvoketjun oikeudenmukainen tulonjako ja reilut työolot ovat tukeneet yrittäjien ja työntekijöiden hyvinvointia. Tuotantoeläinten hyvinvointi ja eläintautiriskien hallinta ovat korkealla tasolla.

3.1.1 Nykytilakuvaus

Ruokasektori on Suomen neljänneksi suurin teollisuuden ala ja ruoka-ala kokonaisuudessaan työllistää yli 300 000 henkilöä. Alalla pienten ja keskisuurten yritysten osuus on suuri, miltei 98 % kaikista sektorin yrityksistä, mutta niiden liikevaihto on vain noin 40–50 % ruokasektorin liikevaihdosta. Luonnontuoteala osana ruokasektoria on alihyödynnetty. Arvonlisän kasvattaminen on välttämätöntä ruokasektorilla, jossa arvonlisän kehitys on ollut viime vuosina melko hidasta sekä kotimarkkinoilla että viennissä.

Suomalaisen alkutuotannon kannattavuus on pitkällä aikavälillä heikentynyt ja tuottajan osuus ruuan kuluttajahinnasta on pienentynyt. Sen sijaan vähittäiskauppa ja osittain myös elintarviketeollisuus ovat hyötäneet elintarvikemarkkinoiden kansainvälistymisestä ja hankkivat raaka-aineita ja kuluttajatuotteita kilpailluilta kansainvälisiltä markkinoilta. Maatalouspolitiikalla ja -tuilla on merkittävä vaikutus maatalousyrittäjien tulonmuodostukseen.

Maatalousyrittäjien koulutustaso on noussut, mikä johtuu etenkin nuorempien ikäluokkien korkeammasta koulutustasosta. Maatalousyrittäjien keski-ikä on kuitenkin noin 54 vuotta ja se on edelleen kasvussa. Nuorten, alle 35-vuotiaiden maatalousyrittäjien osuus on alle 10 %.

Suomalaisten tuotantoeläinten terveys on kansainvälisesti hyvällä tasolla, ja eläintautitilanne on yleisesti ottaen erinomainen. Viime vuosina tuotantoeläinten hyvinvointi on kehittynyt monilla osa-alueilla, mutta eläinten lajityyppillinen käyttäytyminen ja terveydenhuollon parhaiden käytäntöjen toteutuminen vaativat jatkuvaa huomioimista, parantamista ja seurantaa.

3.1.2 Strategiset tavoitteet

Strateginen tavoite 1: Arvonlisä kasvaa ja jakautuu aiempaa tasaisemmin ruokaketjussa

Arvonlisän kasvu perustuu koko alan kannattavuuden, kilpailukyvyyn ja ennustettavan toimintaympäristön vahvistamiseen. Alkutuottajien asemaa vahvistetaan neuvotteluvoimaa lisäämällä ja sopimuskäytäntöjä kehittämällä, jolloin alkutuottajien saama osuus kuluttajahinnoista kasvaa. Kalatalouden ja luonnontuotealan arvoketjut kehittyvät, ja niiden liikevaihto kasvaa. Arvonlisän kasvu pohjautuu jalostusasteen nousuun, uusiin arvoketjuihin, reiluun tulonjakoon ja alan lisääntyvään yhteistyöhön, joka turvaa kotimaisen ruuantuotannon elinvoimaisuuden. Pienten ja keskisuurten yritysten kasvua tuetaan, ja uusia, monipuolisia arvoketjuja ja kehitetään täydentämään nykyistä rakennetta. Lyhyet toimitusketjut, paikalliset markkinat ja tuottajavetoiset ratkaisut vahvistavat alueellista arvonmuodostusta ja ruokaturvaa.

Strateginen tavoite 2: Ruokavienti ja kansainvälinen kilpailukyky kasvaa

Suomi profiloituu kansainvälisesti tunnistettavana kestävän tuotannon ruokamaana. Yritykset kehittävät uusia vientituotteita sekä teknologioita, joissa Suomella on luonnollista kilpailuetua. Suomen ruoka-alan yritykset kansainvälistyvät kolminkertaistaen ruokaviennin arvon vuoteen 2040 mennessä. Viennin arvon kasvu perustuu laadukkaisiin raaka-aineisiin, erityisesti kasvipohjaisten ja terveellisten elintarvikkeiden jalostusasteen nostamiseen ja kestävään tuotantotapaan. Vienti monipuolistuu; lisäarvotuotteiden lisäksi viedään teknologiaa, kuten bioteknologioita, laitteita ja osaamista. Ruoka-alalla panostetaan vahvasti vientiosaamisen kehittämiseen sekä brändien rakentamiseen ja markkinointiin.

Strateginen tavoite 3: Ruoka-ala on houkutteleva ja reilu

Ruoka-alalla on tarjota monipuolisia ja merkityksellisiä töitä, jotka houkuttelevat nuoria ja uusia osajia kouluttautumaan alalle. Alan opinnot sekä ala työllistäjänä ovat veto- ja pitovoimaisia. Alan houkuttelevuutta vahvistetaan kannattavuuden, työhyvinvoinnin ja arvostuksen kautta sekä panostamalla koulutukseen, omistajanvaihdosten tukemiseen ja ekologisesti kestäviin innovaatioihin. Alan reiluus tarkoittaa oikeudenmukaista arvonlisän jakautumista, hyviä työoloja ja ihmisoikeuksien kunnioittamista. Alalla on voimakasta tutkimus- ja kehittämistoimintaa ja startup-yritysten määrä sekä niiden rahoitus kasvavat. Suomen tavoitteena on olla investointimyönteisin kestävä ruoka-alan toimintaympäristö EU:ssa.

Strateginen tavoite 4: Tuotantoeläinten hyvinvointi lisääntyy

Tuotantoeläinten hyvinvointi tunnistetaan osaksi kestävää ja oikeudenmukaista ruokajärjestelmää. Päätöksenteossa huomioidaan eläinten lajityypilliset käyttäytymistarpeet, kuten mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen, liikkumiseen, ulkoiluun ja riittäviin tiloihin. Kotieläintuotannon rakenteelliset muutokset, kuten tilakoon kasvu, eivät heikennä eläinten hyvinvointia. Ruoka-alan toimijoiden osuudesta ja vastuuta eläinten hyvinvoinnista vahvistetaan, ja eläinten hyvinvointia tukevia käytäntöjä kehitetään tutkittuun tietoon perustuen. Kuluttajien mahdollisuuksia saada tuotekohtaista tietoa eläinten hyvinvoinnista parannetaan. Eläintautteja torjutaan tehokkaasti ja salmonella- ja antibioottivapaudesta pidetään kiinni. Eläinten hyvinvointi nähdään myös kilpailuetuna, joka tukee kotimaisen tuotannon arvostusta ja vientimahdollisuuksia.

Strateginen tavoite 5: Reilu datatalous luo arvoa ruokajärjestelmään

Datatalous luo uusia mahdollisuuksia ja arvoa. Tieto liikkuu monisuuntaisesti tuottajilta kuluttajille ja takaisin, tukien kestävää päätöksentekoa. Alalle kehitetään yhteisesti sovitut pelisäännöt datan omistajuudesta, tuottamisen kustannusten jakautumisesta ja datan jakamisesta, varmistaen erityisesti alkutuottajien sekä pienten ja keskisuurten toimijoiden asema datatalouden hyötyjinä. Läpinäkyvä, luotettava tieto tekee ruuan alkuperän ja ympäristövaikutukset näkyviksi ja vertailtaviksi kuluttajille. Hintojen ja sopimusten läpinäkyvyys sekä datan yhteentoimivuus mahdollistavat tasavertaisen tiedon käytön ja tukevat reilua arvonmuodostusta. Datatalous tukee myös tutkimusta, ruokaturvaa ja innovaatioita, ja Suomi profiloituu Euroopan kärkimaaksi ruoka-alan datataloudessa.

3.2 Strateginen päämäärä: Huoltovarmuus

Vuonna 2040 Suomen ruokajärjestelmä on huoltovarma, iskunkestävä ja sopeutuu ilmastonmuutoksen vaikutuksiin. Tuotannon, jalostuksen ja jakeluketjujen riskienhallinta on vahvistunut. Maatalouden kriittisten tuotantopanosten omavaraisuusaste on noussut. Ruokajärjestelmän muutos on turvannut kotimaisen alkutuotannon jatkuvuuden ja säilyttänyt hajautetun tuotantorakenteen. Huoltovarmuutta on vahvistettu myös uusien arvoketjujen, teknologioiden ja monipuolistuneen ruuantuotannon avulla.

3.2.1 Nykytilakuvaus

Geopoliittiset jännitteet aiheuttavat markkinoiden ja toimitusketjujen epävakautta maailmanlaajuisesti. Vaikutukset ulottuvat myös Suomen ruokajärjestelmään, jonka toimivuuden varmistaminen edellyttää vahvaa huoltovarmuutta. Ruoka-alan huoltovarmuuteen liittyy lisäksi ennakoiva sopeutuminen ja varautuminen ilmastomuutoksen aiheuttamiin säiden ääri-ilmiöihin. Yhteiskunnan kokonaisvarautumisen kannalta kansallisella maataloustuotannolla ja kotitalouksien omakohtaisella varautumisella on keskeinen rooli.

Suomen ruokajärjestelmä perustuu korkeaan ruuantuotannon ja -jalostuksen oma-varaisuuteen: ruuan omavaraisuusaste on markkina-arvon perusteella noin 80 %. Kotimainen ruuantuotanto on kuitenkin riippuvainen useista kriittisistä tuontipanoksista, kuten fossiilisista polttoaineista, lannoitteiden raaka-aineista, kasvinsojeluaineista, täydennysvalkuaisrehusta, maatalouskoneista ja niiden varaosista sekä ulkomaisesta kausityövoimasta. Tämä tuontiriippuvuus altistaa ruokajärjestelmän häiriöille erityisesti markkinoiden ja toimitusketjujen kriisitilanteissa.

3.2.2 Strategiset tavoitteet

Strateginen tavoite 1: Riskienhallinta vahvistuu ruokajärjestelmässä

Ruokajärjestelmä varautuu ennakoivasti kriiseihin ja sään ääri-ilmiöihin. Ruokajärjestelmän toimijat tunnistavat roolinsa iskunkestävyyden ja kriisienhallinnan ylläpidossa ja edistävät sitä suunnitelmallisesti. Kriisinkestävyyttä parantavat eri kokoisten ja monimuotoisten maatilojen, elintarvikealan yritysten ja välttämättömyyspalveluiden säilyminen ympäri Suomen. Hajautettu energiantuotanto yhdistettynä maatalouteen ja maaseudun yrityksiin turvaa koko maan energian saantia. Kasvi- ja proteiiniomavaraisuutta lisätään monipuolistamalla tuotantoa, kehittämällä kotimaisia valkuaiskasvien tuotantoketjuja sekä hyödyntämällä uusia bioteknologisia ratkaisuja kasvinjalostuksessa ja ruuantuotannossa. Veden ja energian saatavuus turvataan kaikissa olosuhteissa, ja kriittinen infrastruktuuri suojataan siten, että ruokajärjestelmä kestää myös poikkeusoloissa. Kansalaisten kriisivalmius kasvaa niin toimintavalmiuden kuin materiaalisen varautumisen osalta.

Strateginen tavoite 2: Ruuantuotannon jatkuvuus turvataan

Alkutuotannon toimintakyky vahvistuu ja sen jatkuvuus turvataan kaikissa oloissa. Ala säilyy houkuttelevana ja sen taloudellinen kannattavuus paranee. Alkutuotajien omistajanvaihdokset helpottuvat, ja uudet yrittäjät saavat tukea siirtymävaiheeseen. Yrittäjien hyvinvointi paranee, mikä lisää alan taloudellista ja sosiaalista

kestävyyttä sekä vetovoimaa. Samalla maaseudun sekä koko ruoka-alan elinvoima vahvistuu. Suomi hyödyntää ja edelleen kehittää pohjoisia vahvuuksiaan kuten nurmipohjaista kotieläintaloutta. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen ohjaa uusiin olosuhteisiin sopivien kasvilajien ja -lajikkeiden, viljelymenetelmien ja teknologioiden kehittämistä. Tilusjärjestelyjen avulla parannetaan tuotannon tehokkuutta.

Strateginen tavoite 3: Tuotantopanosten omavaraisuusaste nousee

Alkutuotannon ja jalostavan teollisuuden riippuvuus ulkomaisista tuotantopanoksista vähenee, ja kotimainen omavaraisuus kasvaa erityisesti ravinteiden, energian, siementen ja täydennysvalkuaisrehun osalta. Yritysten oma ja hajautettu uusiutuvan energian tuotantokapasiteetti kasvaa, kiertotalouden ratkaisuja edistetään sekä kotimaista siementuotantoa ja varastointia vahvistetaan. Lannoitteiden ja rehu-komponenttien sekä kemiallisten kasvinsuojeluaineiden kotimaisuusaste nousee. Biokaasun tuotantoa lisäämällä vähennetään riippuvuutta fossiilisista polttoaineista ja ravinteiden kierrätys tehostuu. Kasvu- ja kuiviketurpeet ovat strategisesti tärkeitä raaka-aineita ja siksi niiden kotimainen saatavuus turvataan. Turpeen saatavuuden vähenemiseen ja hintavaihteluihin varaudutaan jatkamalla korvaavien kotimaisten vaihtoehtojen kehittämistä. Työvoiman saatavuus asiantuntijatyöstä koneiden korjauksiin turvataan, jotta ruokajärjestelmä kykenee toimimaan häiriötilanteissakin.

3.3 Strateginen päämäärä: Luonnon kantokyky

Vuonna 2040 Suomen ruokajärjestelmä ylläpitää ja vahvistaa luonnon kantokykyä. Koko ruokajärjestelmä on onnistunut kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisessä. Luonnon monimuotoisuus on lisääntynyt maatalous- ja luonnonympäristöissä, ja vesistöjen ravinnekuormitus on vähentynyt. Ruuantuotanto tukee kestävää vesitaloutta ja käyttää luonnonvaroja resurssiviisaasti. Ruuantuotannon kannalta haitalliset vieraslajit ovat hallinnassa.

3.3.1 Nykytilakuvaus

Nykyinen globaali ruokajärjestelmä kuluttaa monin paikoin enemmän luonnonvaroja kuin ekosysteemit pystyvät uusiutumaan. Tämä ylittää luonnon kantokyvyn ja uhkaa sekä ympäristön kestäväyttä että ruokaturvaa. Suomalaisten kuluttotottumukset puolestaan aiheuttavat ilmastopäästöjä ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemistä myös maan rajojen ulkopuolella.

Suurin osa Suomen ruokajärjestelmän kasvihuonekaasupäästöistä syntyy maataloudesta ja niiden osuus Suomen kokonaispäästöistä on kasvanut 2000-luvulla. Turvepellot aiheuttavat 50–60 % maatalouden päästöistä, vaikka niiden osuus tuotantopinta-alasta on vain 10 %. Ruuantuotannon kannalta turvepelloilla on kuitenkin suuri merkitys esimerkiksi kuivina kausina.

Maatalouselinympäristön monimuotoisuuden heikkeneminen on seurausta muun muassa viljelyn tehostumisesta ja laidunnuksen vähenemisestä. Monimuotoisuuden heikkeneminen uhkaa ruuantuotannolle elintärkeitä luonnon tarjoamia ekosysteemipalveluita kuten pölytys, hiilensidonta ja ravinteiden kierto.

Peltojen maaperän kunnan heikkeneminen näkyy muun muassa tiivistymisenä, humuksen vähenemisenä ja maaperäeliöstön köyhtymisenä. Maaperän rakenne on heikentynyt, mikä altistaa pellot kuivumiselle tai tulvimiselle sääolojen vaihdella. Tämä lisää myös ravinnehuuhtoumia, jotka aiheuttavat vesistöjen rehevöitymistä ja veden laadun heikkenemistä.

3.3.2 Strategiset tavoitteet

Strateginen tavoite 1: Ruokajärjestelmän ilmastovaikutukset vähentyvät

Maatalous- ja maankäyttösektorin hiilidioksidipäästöt vähenevät vuoteen 2040 mennessä sovittujen hiilineutraaliustavoitteiden mukaisesti. Myös kaupan ja elintarviketeollisuuden epäsuorat hiilidioksidipäästöt vähenevät merkittävästi, mikä tarkoittaa, että kulutetut elintarvikkeet ovat vuonna 2040 vähäpäästöisempiä. Turvepeltojen päästöt vähenevät ratkaisulla, jotka tehdään oikeudenmukaisesti ja vuoropuhelussa viljelijöiden ja alueellisten toimijoiden kanssa.

Strateginen tavoite 2: Luonnon monimuotoisuus lisääntyy ja luonnontila paranee

Suomen ruokajärjestelmä tukee luonnon monimuotoisuutta ja tekee yhteistyötä luontovaikutusten todentamiseksi sekä niiden mittaamiseksi. Maatalousympäristöjen luonnon monimuotoisuus lisääntyy erilaisten tuotantotapamuutosten kuten luomutuotannon, uudistavan viljelyn, laidunnuksen ja luonnonhoidon ansiosta. Peltojen maaperän eliöstö ja mikrobisto monipuolistuu nykyisestä, ja lajiston monimuotoisuutta seurataan aktiivisesti peltotasolla. Perinnebiotooppien määrää kasvatetaan. Ruoka-alalla vähennetään sellaisten tuotteiden tuontia ja kotimaista tuotantoa, jotka tutkitusti lisäävät luontokatoa. Kasvinsuojelussa panostetaan ennaltaehkäisyyn, jotta kemiallisten kasvinsuojeluaineiden käyttö vähenee.

Strateginen tavoite 3: Ravinneeästäöt vähentyvät ja peltojen vesitalous paranee

Ravinneeästäöt vesistöihin vähenevät ravinteiden pysyessä paremmin kierrossa. Maaperän hyvä kunto tukee ravinteiden pidättymistä, peltojen parempaa vesitaloutta ja peltojen tuotantokykyä. Synteettisten tuontilannoitteiden käyttö vähenee, kun ravinneeästäys tehostuu. Kuivuuden ja tulvien aiheuttamiin riskeihin varaudutaan kehittämällä peltojen vesitaloutta.

3.4 Strateginen päämäärä: Ruokakulttuuri ja hyvinvointi

Vuonna 2040 Suomessa on rikas ja elinvoimainen ruokakulttuuri, joka edistää terveyttä ja hyvinvointia. Kotimaisten raaka-aineiden ja ruokien käyttö on lisääntynyt kotitalouksissa, ravintoloissa ja julkisissa ruokapalveluissa. Ruoka on vakiinnuttanut asemansa keskeisenä osana suomalaista kulttuuria, ja yhteisöllisyys ruuan ympärillä on vahvistunut. Nämä kehityskulut, yhdessä terveellisempien ruokavalioiden kanssa, ovat lisänneet väestön kokonaisvaltaista hyvinvointia.

3.4.1 Nykytilakuvaus

Suomi on yksi maailman pohjoisimmista ruuantuotantoalueista, ja suomalainen ruokakulttuuri on kehittynyt pohjoisen luonnon asettamien rajoitusten ja mahdollisuuksien ansiosta. Ruokakulttuuriin vaikuttavat niin politiikka, maailmantalous, mediat ja markkinointi kuin niiden synnyttämät ruokatrendit. Nykypäivänä eri ruokakulttuurit sekoittuvat ja makumaailmat laajenevat.

Suomessa on vahva ja yhteisöllinen koulu- ja työpaikkaruokakulttuuri. Kodeissa syödään paljon puolivalmisteita ja kotona valmistetussa ruuassa tärkeintä ovat nopeus ja helppous. Suomalaisista vain vajaa 60 % pitää tärkeänä yhteisiä ateriahetkiä perheen ja ystävien kanssa.

Suomalaisten ruokatottumukset ovat pitkällä aikavälillä kehittyneet pääosin myönteiseen suuntaan, vaikka yksilölliset erot ovat suuria. Väestötasolla ravitsemussuosittelusten asettamia tavoitteita ei kuitenkaan ole saavutettu: esimerkiksi tyydyttyneen rasvan ja suolan käyttö on liiallista, kun taas kuidun saanti on suositusta vähäisempää. Epäedulliset ruokailutottumukset ovat yhteydessä merkittäviin terveyshaasteisiin, kuten sydän- ja verisuonisairauksien ja tyyppin 2 diabeteksen esiintyvyyteen sekä liikalihavuuteen.

3.4.2 Strategiset tavoitteet

Strateginen tavoite 1: Kotimaisten elintarvikkeiden käyttö lisääntyy ja ymmärrys ruokajärjestelmästä vahvistuu

Kuluttaja valitsee kotimaista ja lähiruokaa. Tieto ruuan alkuperästä, tuotantotavoista ja vaikutuksista terveyteen, ympäristöön ja huoltovarmuuteen lisääntyy ja on helposti saatavilla. Erityisesti lasten ja nuorten ymmärrys ruokajärjestelmästä ja terveyttä tukevista ruokailutottumuksista vahvistuu osana kasvatusta ja koulutusta. Ruokakasvatusta ja opetusta ruokajärjestelmästä lisätään päiväkodista yliopistoon, hyödyntäen myös ruokapalveluiden roolia oppimisympäristöinä. Paikallisten ja kotimaisten tuotteiden käyttö lisääntyy ja monipuolistuu kotitalouksissa, ruokapalveluissa ja ravintoloissa. Julkisilla hankinnoilla tuetaan kotimaisten elintarvikkeiden käyttöä tukien samalla huoltovarmuutta.

Strateginen tavoite 2: Mahdollisuus terveelliseen ruokaan lisääntyy

Ruokavalio tukee yksilöllistä hyvinvointia ja terveyttä. Ruokavalio huomioidaan paremmin keskeisenä osana ennaltaehkäisevää terveydenhuoltoa. Terveellinen, kotimainen ruoka on saatavilla kaikille väestöryhmille, ja sen kulutus kasvaa merkittävästi. Kasvien, marjojen ja hedelmien käyttö lisääntyy, ja kuluttajilla on yhä paremmat mahdollisuudet valita lautaselleen kasvipohjaisia tuotteita. Suolan ja tyydyttyneen rasvan kulutus vähentyy ja kuitupitoisten elintarvikkeiden kulutus kasvaa. Tieteellinen tieto ruuan terveysvaikutuksista lisääntyy. Ravitsemusterveys ja kestävyys huomioidaan aiempaa vahvemmin osana kuntien, hyvinvointialueiden, järjestöjen ja yksityisen sektorin työtä.

Strateginen tavoite 3: Ruoka on osa rikasta ja elävää ruokakulttuuria

Maukas ja elämyksellinen kotimainen ruoka kasvattaa arvostustaan. Ymmärrys ruuan kulttuurisesta merkityksestä, kulttuuriperinnöstä, ja toisaalta jatkuvasta uudistumisesta vahvistuu. Paikallisten ruokakulttuurien merkitystä, kuten poroja riistataloutta, tuodaan paremmin esille ja hyödynnetään muun muassa ruokamatkailussa. Kansainvälistyminen rikastuttaa arjen makuja ja ruokaperinteitä. Kotimaisia raaka-aineita ja uusia ruokainnovaatioita hyödynnetään tuotekehityksessä ja resepteissä. Ravintolakulttuuri vahvistuu ja ruokamatkailu Suomessa kasvaa.

Strateginen tavoite 4: Yhteisöllisyys ruuan ympärillä kasvaa ja vahvistaa hyvinvointia

Yhdessä syömisen kulttuuri ja ruokailo vahvistuvat, ja ruoka toimii yhä vahvemmin yhteisöllisyyden, yhdenvertaisuuden ja hyvinvoinnin rakentajana. Joukkoruokailun ja erityisesti kouluruokailun arvostus kasvavat, ja niitä kehitetään osaksi terveellistä, saavutettavaa ja kestävää ruokakulttuuria. Ruokaan liittyvät tapahtumat ja yhteisölliset hetket yleistyvät tuoden yhteen ihmisiä eri elämäntilanteista ja taustoista.

4 Kehitettävät valmiudet

Kansallinen ruokastrategia määrittää pitkän aikavälin suunnan ruokajärjestelmän kehittämiseksi. Sen toteutusta ohjaavat toimeenpanosuunnitelmat, jotka vievät eteenpäin strategisille päämäärille asetettuja tavoitteita. Näiden rinnalla strategia-työssä on tunnistettu viisi keskeistä valmiutta, jotka ovat olennaisia päämäärien saavuttamiseksi. Nämä valmiudet on myös kaikkien ruokajärjestelmän toimijoiden hyvä tunnistaa osana omaa toimintaansa.

Strategisia valmiuksia tullaan tarkastelemaan ja edistämään toimenpideohjelmissa. Ne läpileikkaavat kaikkia strategian osa-alueita. Tunnistettuja kehitettäviä valmiuksia ovat:

Innovaatioiden ja teknologioiden kehittäminen ja hyödyntäminen

Osaamiseen, oppimiseen ja muutoshalukkuuteen panostaminen

Investointikyvyn vahvistaminen

Yhteistyön ja ekosysteemien kehittäminen

Hallinnon roolin kehittäminen aktiiviseksi mahdollistajaksi

Suomen ruokajärjestelmä kohtaa merkittäviä murroksia, jotka edellyttävät viisasta uudistumista ja pitkäjänteistä osaamisen, yhteistyön ja toimintatapojen kehittämistä. Strategisten valmiuksien kehittäminen tukee ruokajärjestelmän uudistumiskykyä ja kasvua. Tarvitsemme innovaatioita, teknologioita ja uusia toimintamalleja, jotka skaalautuvat nopeasti käytäntöön. Tarvitsemme myös narratiiveja mahdollisuuksista sekä konkreettisia tekoja, jotka tekevät uudistumisesta kannattavaa, houkuttelevaa ja arvostettua.

Osaamisen, oppimisen ja muutosvalmiuden vahvistaminen luo pohjan kestäväälle kasvulle ja uudistuvalla yrittäjyydelle. Investointikykyä on tuettava monipuolisilla rahoitusratkaisuilla, jotka mahdollistavat myös omistajanvaihdoksia, uusien yrittäjien saamisen alalle ja pitkäaikaista arvonluontia.

Ruokajärjestelmän on rakennettava tiiviimpiä toisiaan tukevia verkostoja ja ekosysteemejä, joissa luottamus, yhteistyö ja yhteiset tavoitteet ohjaavat kehitystä. Hallinnon rooli muuttuu reaktiivisesta aktiiviseksi mahdollistajaksi: sääntelyä, tukia ja verotusta on kehitettävä uudistumista tukeviksi ja vaikuttavuutta palkitseviksi.

4.1 Innovaatioiden ja teknologioiden kehittäminen ja hyödyntäminen

Ruoka- ja ruokajärjestelmäinnovaatioiden kehittäminen on keskeinen osa kansallista kriisinkestävyttä ja kilpailukykyä. Innovaatio ei tarkoita vain teknologiaa, vaan se voi olla myös uusia toimintamalleja, digitaalisia ratkaisuja, sosiaalisia innovaatioita tai palveluinnovaatioita.

Tarvitsemme joustavia kokeilu ympäristöjä, joissa ratkaisuja voidaan pilotoida tilapäisesti sääntelystä vapautetussa kehitysvaiheessa. Tällaiset alustat mahdollistavat nopean oppimisen, teknologioiden ketterän testaamisen ja vaikuttavien ratkaisujen nopeamman käyttöönoton. Tavoitteena on skaalata onnistuneita kokeiluja kestäväksi liiketoiminnaksi. Tämä edellyttää määrätietoista tukea sekä innovaatio toiminnan että sääntelykehikon kehittämisessä. On tärkeää varmistaa, että lupaavat ratkaisut eivät jää yksittäisiksi kokeiluiksi, vaan juurtuvat osaksi käytäntöä ja ruokajärjestelmän arkea.

Vahvistamalla valmiutta innovaatioiden nopeaan käyttöönottoon varmistamme ruokajärjestelmän kestävyuden, huoltovarmuuden ja vientipotentiaalin kasvun.

4.2 Osaamiseen, oppimiseen, tutkimukseen ja muutoshalukkuuteen panostaminen

Ruokajärjestelmän uudistuminen vaatii paitsi teknologiaa myös ihmisiä, joilla on oikeat taidot, rohkeutta muuttua ja kyky nähdä mahdollisuuksia totutun ulkopuolella. Tarvitsemme vahvaa osaamista ennakoinnissa, markkinoissa, viennissä, kiertotaloudessa, uusissa viljelymenetelmissä ja tutkimustiedon hyödyntämisessä

aina soveltamisesta kaupallistamiseen asti. Kestävien ruokajärjestelmien kehittäminen vaatii tuekseen poikkitieteellistä tutkimusta, jotta monimutkaisiin haasteisiin voidaan löytää käytännönläheisiä ja kestäviä ratkaisuja.

Suomen tulee profiloitua houkuttelevana paikkana parhaille osaajille, sekä kotimaassa että globaalisti. Tämä edellyttää selkeitä koulutus- ja urapolkuja, vahvaa tutkimus- ja kehittämissyhteistyötä sekä yrittäjiä ja nuoria tukevia rakenteita ja kannustimia.

4.3 Investointikyvyn vahvistaminen

Ruokajärjestelmän uudistuminen edellyttää investointeja – sekä joustavia alkuvaiheen rahoitusratkaisuja että pitkäjänteistä pääomaa. Innovaatiotoimintaa vauhditetaan esimerkiksi innovaatioseleillä, mikrolainoilla, takauksilla ja pääomasijoituksilla, mutta myös uudistamalla tukia ja verotusta tukemaan kestävyyttä ja kasvua. Erityistä huomiota on kiinnitettävä omistajanvaihdosten mahdollistamiseen ja maatalouden investointien ja rahoituksen varmistamiseen. Tilojen rahoituksen saatavuus on turvattava tilanteessa, jossa pankkien luotonanto on kiristynyt muun muassa aiempaa vahvemman ilmasto- ja ympäristöehdollisuuden sekä tiukentuneen rahoitusmarkkinasäätelyn vuoksi. Tarvitaan taloudellisia ja rakenteellisia ratkaisuja, jotka helpottavat nuorten yrittäjien pääsyä alalle ja turvaavat osaamisen sekä toiminnan jatkuvuuden.

Suomeen tarvitaan kotimaista pääomaa, joka toimii veturina myös kansainvälisille investoinneille. Yhteinen infrastruktuuri ja jaetut kokeilualustat tehostavat investointeja ja madaltavat riskejä. Tavoitteena on rakentaa Suomesta houkutteleva sijaintipaikka ruokajärjestelmää kehittäville yrityksille ja osaajille.

4.4 Yhteistyön ja ekosysteemien kehittäminen

Ruokajärjestelmän uudistuminen edellyttää pitkäjänteistä, luottamukseen perustuvaa yhteistyötä yli hallinnon, elinkeinoelämän ja eri sektorirajojen. Metsäteollisuuden sivuvirrat, energiainnovoinnit ja dataosaaminen voivat tarjota ratkaisuja myös ruokasektorille, kun ekosysteemit rakennetaan toimiviksi ja yhteensopiviksi. Suomi ei ole suljettu saareke, vaan meidän on verkostoiduttava määrätietoisesti kansainvälisten huipputoimijoiden kanssa ja oltava houkutteleva kumppani osaamiselle ja investoinneille.

Yhteistyötä tulee tukea foorumeilla, joissa eri näkökulmat kohtaavat, ristiriitoja puretaan ja polarisaatiota vähennetään. Hajanaisista kehityspyrkimyksistä on rakennettava tavoitteellisia ja vaikuttavia kokonaisuuksia, jotka edistävät järjestelmätason muutosta.

4.5 Hallinto on aktiivinen mahdollistaja

Hallinnon tulee toimia aktiivisena mahdollistajana, joka sujuvoittaa toimintaa, tukee uudistumista ja vauhdittaa kestävästä kehitystä. Sääntelyä on kehitettävä ennakoivaksi ja kannustavaksi: yhteiset lupaprosessit, yhden luukun periaate ja selkeä asiointi luovat perustan sujuvalle ja tehokkaalle toiminnalle.

Maatalouden tukijärjestelmä on uudistettava paremmin tukemaan huoltovarmuutta, muutoskestävyyttä ja tulevaisuuden ratkaisuja. Tulosperusteiset tukimallit, jotka esimerkiksi tukevat resurssitehokkuutta, ilmastovaikutusten vähentämistä ja toiminnan monipuolistamista, ohjaavat kehitystä vaikuttavaan suuntaan.

Laaja-alainen, hallinnonalojen rajat ylittävä maaseutupolitiikka tukee maaseudun pitämistä elinvoimaisena turvaten riittävät palvelut paikallisille asukkaille, etätyön tekijöille ja vapaa-ajan asukkaille.

Hallinto toimii aktiivisena tukena, joka neuvoo, ohjaa ja kannustaa. Verokannustimet, julkisten ruokapalveluiden kestävätkä hankintakriteerit sekä sitoutuminen investointeihin ja TKI-panostuksiin ovat keskeisiä keinoja luoda ennakoitava ja houkutteleva toimintaympäristö ruokajärjestelmän uudistajille.

5 Sanasto

Alkutuotanto

Alkutuotannossa tuotetaan ruokaan tarvittavat raaka-aineet, kuten kasvit, eläimet, kala ja muut luonnonvarat, suoraan luonnosta, viljelytoiminnasta tai kasvatustoiminnasta.

Arvoketju

Arvoketju tarkoittaa kaikkia niitä toimintoja ja prosesseja, joiden kautta tuotteelle tai palvelulle syntyy arvoa sen matkalla raaka-aineesta lopulliseksi tuotteeksi tai palveluksi asiakkaalle.

Datatalous

Datan hyödyntämiseen perustuva tietotalouden osa, jossa dataa hyödynnetään palvelujen, tuotteiden ja liiketoimintojen kehittämisessä.

Ekosysteemipalvelut

Luonnon ihmiselle tuottama hyöty. Ekosysteemipalvelut ovat tapa kuvata luonnon monimuotoisuuden välinearvoa. Ne jaetaan tyypillisesti tuotanto-, ylläpito-, säätely- ja kulttuuripalveluihin. Tuotantopalveluja ovat esimerkiksi viljelykasvien ja kotieläinten tuotanto, joka ei olisi mahdollista ilman toimivaa maatalousekosysteemiä. Esimerkkejä ylläpito- ja säätelypalveluista ovat maaperäeliöiden ravinteiden, hiilen ja veden kierron säätelyt, jotka ovat välttämättömiä maataloudelle. Luonnon tarjoamat elämykset ja luonnontieteellinen tieto ovat esimerkkejä kulttuuripalveluista.

Geopolitiikka

Geopolitiikalla tarkoitetaan maantieteenvaikutusta politiikkaan ja valtioidenvälisiin suhteisiin

Hajautettu tuotantorakenne

Hajautettu tuotantorakenne tarkoittaa ruuantuotannon järjestämistä useissa yksiköissä eri alueilla, kuten maataloilla, kaupungeissa tai yhteisöviljelmillä. Se lisää huoltovarmuutta, paikallista omavaraisuutta ja sopeutumiskykyä esimerkiksi ilmasto- tai toimitusketjuhaasteisiin. Hajautus voi sisältää myös lyhyet jakeluketjut, kiertotalousratkaisut ja yhteisöllisen tuotannon.

Hiilimarkkinat

Hiilimarkkinat tarkoittavat järjestelmää, jossa toimijat voivat ostaa ja myydä ilmastoyksiköitä, kuten hiilidioksidipäästöjen vähennyksiä tai hiilenpoistoja. Näitä käytetään esimerkiksi yritysten hiilineutraaliväittämien tueksi. Vapaaehtoisilla hiilimarkkinoilla ostetut yksiköt eivät kuulu virallisiin kansallisiin päästötavoitteisiin, mutta ne voivat edistää ilmastotyötä. Kaupan kohteena olevat yksiköt perustuvat sertifioituihin ja todennettuihin ilmastotoimiin, kuten metsitykseen tai uusiutuvan energian hankkeisiin

Huoltovarmuus

Huoltovarmuus tarkoittaa yhteiskunnan kykyä turvata elintärkeät toiminnot kaikissa olosuhteissa, myös häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Se perustuu varautumiseen, jatkuvuudenhallintaan ja yhteistyöhön julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välillä. Huoltovarmuuden tavoitteena on varmistaa, että väestön perustarpeet – kuten ruoka, energia ja terveydenhuolto – ovat saatavilla kriisitilanteissa mahdollisimman normaalisti.

Humus

Humus on maaperän orgaaninen aines, joka syntyy kasvien ja eläinten jäännösten hajotessa. Se parantaa maan rakennetta, vedenpidätyskykyä ja ravinteiden saatavuutta, ja on tärkeä osa viljelymaan hedelmällisyyttä.

Innovaatio

Innovaatiolla tarkoitetaan uutuusarvoa sisältävää tietoa, toimintatapaa, tuotetta, palvelua tai muuta uutta yhdistelmää, joka toteutetaan ja otetaan käyttöön. Useimmiten nähdään, että tällaisen uuden luomisen on lisäksi sisällettävä taloudellista ja kaupallista arvoa.

Innovaatioseteli

Tukipalvelu, jota aloittavat pienet ja keskisuuret yritykset voivat hakea. Sen avulla yritys voi ostaa ulkopuolisia asiantuntijapalveluita uuden, kansainvälisen kasvupotentiaalin omaavan tuotteen tai palveluidean kehittämiseen.

Jalostusaste

Mittaa kuinka paljon tuotetta on jalostettu ja kuvaa lisäarvoa, jonka tuotanto ja käsittely on tehnyt tuotteelle.

Kalatalous

Kalatalous on elinkeino, joka liittyy kalojen ja muiden vedeneläinten pyytämiseen, viljelyyn, jalostukseen ja myyntiin. Se on osa alkutuotantoa ja tärkeä osa ruoka-alaa, erityisesti rannikko- ja vesistöalueilla.

Kasvu- ja kuiviketurve

Turpeesta valmistettuja materiaaleja, joita käytetään kasvualustoissa ja eläinten kuivikkeena.

Kiertotalous

Kiertotalous on talousjärjestelmä, jossa pyritään maksimoimaan resurssien käyttöikä, minimoimaan jätteen synty ja pitämään tuotteet, materiaalit ja raaka-aineet käytössä mahdollisimman pitkään. Kiertotalous on talousjärjestelmä, jossa tuotanto ja kulutus perustuvat jakamiseen, uudelleenkäyttöön, korjaamiseen, kierrättämiseen ja uusiutumattomien luonnonvarojen käytön vähentämiseen.

Kriittinen infrastruktuuri

Perusrakenteet, palvelut ja niihin liittyvät toiminnot, jotka ovat välttämättömiä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen ylläpitämiseksi. Muun muassa energian tuotanto-, siirto- ja jakelujärjestelmät, liikenne ja logistiikka, tieto- ja viestintäjärjestelmät sekä vesi- ja jätehuolto ovat osa kriittistä infrastruktuuria.

Kriittiset tuotantopanokset

Välttämättömiä aineita ja tarvikkeita, kuten lannoitteet, rehut, energia ja siemenet, joita tarvitaan maataloustuotannon ylläpitämiseen. Niiden saatavuus vaikuttaa suoraan ruuantuotannon jatkuvuuteen ja huoltovarmuuteen.

Luonnonarvomarkkinat

Luonnonarvomarkkinoilla tarkoitetaan järjestelmää, jossa luonnon monimuotoisuuden parantamisesta ja säilyttämisestä syntyvää lisäarvoa myydään ja ostetaan markkinoilla. Luonnonarvomarkkinat tarkoittavat perinteisen suojelun lisäksi myös ennallistamista sekä luonnonhoitoa. Luonnonarvomarkkinat luovat taloudellisen kannustimen luonnonsuojelulle ja ennallistamiselle. Niiden ytimessä on ajatus, että luonnon tuottamilla ekosysteemipalveluilla, kuten puhtaalla ilmalla, vesivaroilla ja luonnon monimuotoisuudella on taloudellinen arvo, jonka markkinat voivat tunnistaa ja hinnoitella.

Luonnon kantokyky

Raja, joka mittaa paljonko kuormitusta ekosysteemi tai ympäristö kestää ennen kuin se vahingoittuu pysyvästi. Kun kantokyky ylittyy, aiheutuu ympäristöön vakavia seuraamuksia kuten ympäristötuhoja, jotka heijastuvat ihmisten hyvinvointiin ja talouteen.

Luontokato

Biologisen monimuotoisuuden vähentyminen ihmisen toiminnan seurauksena, jonka seurauksena geneettinen monimuotoisuus köyhtyy ja lajeja kuolee sukupuuttoon.

Luonnontuoteala

Luonnontuoteala tarkoittaa elinkeino- ja tuotantotoimintaa, jossa hyödynnetään luonnonvaraisia tai viljeltyjä luonnontuotteita, kuten marjoja, sieniä, yrttejä, mahlaa, puita ja riistaa, elintarvikkeiksi, hyvinvointituotteiksi tai teollisuuden raaka-aineiksi.

Maatalous

Maatalous on elinkeino, jossa harjoitetaan kasvinviljelyä ja kotieläintuotantoa, tavoitteena tuottaa elintarvikkeita, rehua, kuituja ja muita hyödykkeitä ihmisten ja eläinten tarpeisiin.

Maatalousympäristö

Erilaiset maatalousmaisemassa sijaitsevat ympäristöt, joissa eliöt elävät.

Mikrolaina

Yrityksille tarkoitettu pienlaina, joka on suunnattu alle 10 henkilöä työllistävälle yrityksille kasvun, tuottavuuden ja kilpailukyvyn edistämiseen.

Omavaraisuus

Kyky tuottaa ja hankkia välttämättömiä hyödykkeitä, kuten ruokaa, energiaa, ja muita resursseja, kotimaassa ilman merkittävää riippuvuutta tuonnista. Ruokajärjestelmässä omavaraisuus kuvaa kotimaisen tuotannon osuutta kulutuksesta.

Omistajanvaihdos

Prosessi, jossa omistajuus siirtyy henkilöltä toiselle.

Riskienhallinta

Järjestelmällinen toiminta riskien rajoittamiseksi niin, että ne ovat optimisuhteessa riskien rajoittamisen kustannuksiin samalla kun organisaation toiminnalle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa. Riskien hallinnan vaiheita ovat riskianalyysi, riskienhallintamenetelmän valinta, päätös riskien poistamisesta, alentamisesta tai pitämisestä omalla vastuulla, sekä riskienhallinnan organisointi.

Ruoka-ala

Kattaa kaikki ruuan ympärillä toimivat henkilöt ja toimintaympäristöt, jotka liittyvät ruuan tuottamiseen, sen jatkojalostamiseen, jakeluun, myyntiin sekä tarjoiluun.

Ruokajärjestelmä

Ruokajärjestelmä on kokonaisuus, joka kattaa kaikki vaiheet ja toimijat, jotka liittyvät ruuan tuotantoon, jalostukseen, jakeluun, kulutukseen ja jätteiden käsittelyyn. Tämä kokonaisuus on tiiviisti osa ympäröivää maailmaa ja siihen vaikuttavat ekologiset, taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuuriset tekijät.

Ruokapalvelut

Kodin ulkopuolella tapahtuvaa järjestettyä ruokailua, jota toteuttavat julkinen sektori ja yksityiset ruokapalveluyritykset. Julkisten ruokapalveluiden piiriin kuuluvat päiväkodit, koulut, työpaikat, varuskunnat ja sairaalat sekä muut ruokaa tarjoavat laitokset.

Ruokakasvatus

Ruokaan ja syömiseen liittyvää opetusta, neuvontaa, ohjausta ja viestintää.

Ruokasektori

Ruokasektori kattaa kaikki ne toimialat ja toimijat, jotka osallistuvat ruuan tuotantoon, jalostukseen, jakeluun, myyntiin ja kulutukseen.'

Ruokateknologia

Ruokateknologia tarkoittaa teknologisia menetelmiä ja prosesseja, jotka liittyvät ruoan tuotantoon, käsittelyyn, säilyttämiseen ja jakeluun.

Ruokaturva

Ruokaturva tarkoittaa tilaa, jossa kaikilla ihmisillä on fyysiset, sosiaaliset ja taloudelliset mahdollisuudet saada riittävästi turvallista ja ravitsevaa ruokaa, ja joka vastaa heidän ruokatottumuksiaan sekä mahdollistaa aktiivisen ja terveen elämän.

Salmonella

Suolistobakteeri, joka tarttuu eläinten tai ihmisen ulosteilla saastuneiden elintarvikkeiden tai veden välityksellä ja aiheuttaa ruokamyrkytyksen. Salmonella on merkittävä kansanterveydellinen ongelma monissa maissa poislukien Suomessa ja kotimaisissa elintarvikkeissa, jossa valvonta on korkealla tasolla.

Sivuvirta

Tuotannossa pääasiallisen tuotteen valmistusprosessissa syntyy sivumateriaaleja, joiden syntymistä ei voi estää eikä ne päädy varsinaiseen päätuotteeseen, mutta joita voi hyödyntää edelleen.

Synteettinen lannoite

Keinotekoisien synteetin avulla teollisesti valmistettu lannoite, joka sisältää tarkasti määritellyt ravinteet nopeasti liukenevassa muodossa.

TKI

Tulee sanoista tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta.

Tuottajaverkosto

Ryhmittynyt joukko samaa alaa tai tahoja edustavia henkilöitä, jotka tekevät yhteistyötä edistääkseen omia päämääriään tai yhteisiä tavoitteita.

Täydennysvalkuaisrehu

Eläinten ruokinnassa käytetty proteiinipitoinen rehuseos, joka voi pitää sisällään esimerkiksi soijaa, rypsiä, hernetta, härkäpapua.

Uudet arvoketjut ja teknologia

Voivat lisätä arvoa uudella tavalla; kestävämmiin, tehokkaampiin ja innovatiivisempiin kuin perinteinen arvoketju. Uudet teknologiat kattavat muun muassa tekoälyn, automaation ja robotiikan.

Välttämättömyyspalvelut

Välttämättömyyspalvelut ovat palveluita, jotka ovat olennaisia yhteiskunnan toiminnan, turvallisuuden ja väestön hyvinvoinnin kannalta. Ne ovat palveluita, joita ilman yhteiskunta ei voi toimia normaalisti, ja joiden jatkuvuus on turvattava myös kriisitilanteissa.

Lähteet

Ruokastrategian valmisteluun liittyvät tilaisuudet, selvitykset ja strategiat

Visiotyön tilaisuudet:

Visiotyö pohjusti varsinaista strategiatyötä. Tilaisuuksissa kerättiin keskeisiltä sidosryhmiltä näkemyksiä strategian visioksi.

- 20.5.2024 Vision muotoilun aloitustilaisuus
- 3.–5.7.2024 Farmari maatalousyrittäjien näkemysten koonti
- 15.9–31.10.2024 Visioluonnos otakanta.fi palvelussa
- 11.9.–25.9.2024 Verkkokysely nuorille ruoka-alan opiskelijoille
- 26.–28.9.2024 Maaseutuparlamentti
- 26.10.2024 Nuorten ympäristöhuippukokous

Strategian sidosryhmätilaisuudet:

Tilaisuuksissa kerättiin keskeisiltä sidosryhmiltä näkemyksiä ja taustatietoa strategiayön pohjaksi.

- 21.1 2025 Työpaja SLC:n johtokunta ja SLF
- 11.2.2025 Työpaja MTK:n maaseutunuoret
- 25.2.2025 Keskustelutilaisuus MTK:n johtokunta
- 3.4.2025 Keskustelutilaisuus Vähittäiskaupparyhmän (PTY) kokouksessa
- 29.4.2025 Keskustelutilaisuus Seinäjoen ammattikorkeakoulun opiskelijoille
- 23.5.2025 Strategialuonnoksen esittely eduskunnassa
- 28.5.2025 Työpaja AgriVentures tapahtumassa
- 30.5.2025 Pyöreän pöydän keskustelu kaupan alalle
- 9.6. 2025 Keskustelu Elintarviketeollisuusliiton työvaliokunnassa

Strategian aluekiertueen tilaisuudet:

Aluekiertueella strategian työstöön osallistuivat laajasti ruokaketjun eri toimijoita edustavat tahot: alkutuottajat ja yrittäjät, teollisuus, kauppa, tutkijat, alan neuvontaorganisaatiot, toimialaliitot, ravintola-ala ja julkishallinto.

- 12.3.2025 Pori
- 18.3.2025 Kuopio
- 19.3.2025 Kuopio

26.3.2025 Rovaniemi

27.3.2025 Oulu

24.4.2025 Helsinki

Strategiakysely: Kaikille avoin kysely maa- ja ministeriön verkkosivuilla 13.3.–27.4. (3769 vastaajaa)

Strackathon 11.–12.6.2026

Strategia Hackaton -tapahtumassa strategiaa kehitettiin kuuden alan eri toimijaryhmän tiimeissä, jotka edustivat kaupan ja teollisuuden alaa, alkutuottajia, virkamiehiä sekä tutkimus- ja tuotekehittäjiä ja vientiä. Tiimit kehittivät myös toimenpide-ehdotuksia, joilla strategiaa voisi viedä käytäntöön.

Strategian ohjausryhmän ja työryhmän työpajat

3.12.2024 Strategiatyön käynnistystyöpaja

18.6.2025 Työpaja strategian linjauksista sisällön, tavoitteiden ja painopisteiden osalta.

Taustatietolähteet:

Taustatietolähteitä on hyödynnetty strategiatyöpajojen valmistelussa ja strategian jäsentämisessä.

Strategiat, visiot ja strateginen tutkimus

Hiilineutraali Suomi 2035 – kansallinen ilmasto- ja energiasstrategia

Työ- ja elinkeinoministeriö (2022)

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-811-0>

Hiilineutraali Suomi 2035 – Maatalouden lisätoimenpiteiden ja ruokavaliomuutoksen päästövähennysvaikutukset: Synteesiraportti 2022

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-500-2>

Kasviproteiini kasvun tiellä: Tiekartta ruoan korkeampaan kasviproteiiniomavaraisuuteen

Jansik, C., Karikallio, H., Kotilainen, T., Känkänen, H., Pihlanto, A., Rokka, S. & Vahvaselkä, M. (2024). Luonnonvarakeskus.

<https://jukuri.luke.fi/server/api/core/>

[bitstreams/39588718-99dc-42b6-82f0-485e0e52065b/content](https://jukuri.luke.fi/server/api/core/bitstreams/39588718-99dc-42b6-82f0-485e0e52065b/content)

Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma: Kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa 2035

Ympäristöministeriön julkaisuja 2022:12

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-262-4>

Kestävää terveyttä ruoasta – Suomalaiset ravitsemussuositukset 2024

Valtion ravitsemusneuvottelukunta, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2024)

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/150005/Kest%c3%a4v%c3%a4%c3%a4%20terveytt%c3%a4%20ruoasta%20-%20kansalliset%20ravitsemussuositukset%202024_web_.pdf?sequence=16&isAllowed=y

Komission polut kestävään ruokajärjestelmään: Food 2030 Research and Innovation – Pathways for action 2.0 European Commission

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/abbb2634-9001-11ee-8aa6-01aa75ed71a1/language-en>

Ratkaisuja Suomen ruokastrategiaan. FOOD-ohjelman tietopaketti päättäjille

https://www.aka.fi/globalassets/3-stn/1-strateginen-tutkimus/tiedon-kayttajalle/politiikkasuositukset/politiikkasuositukset/9_2023_food-ratkaisuja-suomen-ruokastrategiaan.pdf

Ruoka-ala kasvuun viennin ja ruokainnovaatioiden vetämänä: Keskustelunavaus ruokasektorin arvonlisän kasvattamiseen

Jansik, Kaukovirta, Knuuttila, Kohl, Koivisto, Lehtonen, Niemi, Pesonen, Rikkonen, Saarni, Setälä, Wejberg. Luonnonvarakeskus (2024).

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-873-7>

Ruokapoliittinen selonteko 2017

<https://mmm.fi/documents/1410837/1923148/Ruokapoliittinen+selonteko+-Ruoka2030/d576b315-41fe-4e9d-9d02-8462c5ae5895/Ruokapoliittinen+selonteko+Ruoka2030.pdf?t=1486504109000>

Ruokavarma -hanke

Turun yliopiston Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu ja E2 Tutkimus (2024): Hankkeessa tarkasteltiin nykyisen ja kahden vaihtoehdoisen ruokajärjestelmän haavoittuvuuksia ja selvitettiin mahdollisuuksia niiden poistamiseen. [RUOKAVARMA_policybrief-2024.pdf](#)

Strategisen tutkimuksen FOOD-ohjelma 2023: Kohti kestäväää, terveellistä ja ilmastoneutraalia ruokajärjestelmää (FOOD) tutkimusohjelma.

<https://www.aka.fi/strateginen-tutkimus/strateginen-tutkimus/strateginen-tutkimus-pahkinankuoressa/ohjelmat-ja-hankkeet/paattyneet-ohjelmat/food/>

Suomen biotalousstrategia. Kestävästi kohti korkeampaa arvonlisää

Valtioneuvoston julkaisuja 2022:3. Työ- ja elinkeinoministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, ympäristöministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-547-4>

Valtioneuvoston kanslia 2022, Kestävän kehityksen toimikunnan strategia 2022–2030

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-496-5>

Yhteinen ruokapöytä – visio

https://mmm.fi/documents/1410837/1516691/Suomalaisen+ruokaja%CC%88rjestelma%CC%88n+visio+2040_final.pdf/41b94bd1-4c14-aa56-1c67-2d1087231956/Suomalaisen+ruokaja%CC%88rjestelma%CC%88n+visio+2040_final.pdf?t=1679655105940

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
valtioneuvosto.fi
julkaisut.valtioneuvosto.fi

ISBN pdf: 978-952-383-086-8

ISSN pdf: 2490-0966